

11 LÄGRE ELEMENTARSKOLAN EN BOTTENSKOLA.

Litteraturblad n:o 4, april 1861

Red. har ingenting emot den uttydning, Insändaren här ofvan ger yrkandet på en »bottenskola». Alla barn skola lära läsa sitt modersmål; och när detta läres i skolor, äro de verkliga s. k. bottenskolor.

Men i vår tanke bör Lägre elementarskolan icke härmed befatta sig. Har den också blott två klasser, bör den vara borgarskola och därför undervisningen så inrättad, att den omfattar en avslutad kurs. Kommer en tredje klass till, så bör undervisningen rätta sig efter den utvidgade kursen.

I lärdomskolan deremot har undervisningen att meddela *elementer* för en utöfver skolans gräns sträckt kurs. Denna är skilnaden. En lärjunge från denna skola är aldrig färdig. En från Lägre elementarskolan borde vara det; d. ä. han bör för sin vidare undervisning kunna öfverlemnas åt sig sjelf.

Det af Insändaren ur detta blad 1856 citerade angår, såsom sammanhanget utvisar, de båda kurserna i lärdomsskolan, den lärda och civila afdelningens. Undervisningen för båda är nu i Högre elementarskolan ganska väl förenad – endast att derefter latinläsningen origtigt är från civilgymnasium helt och hållet utesluten.

Gerna må ännu medgifvas, att utom läseöfningen i modersmålet undervisningen t. ex. i grammatik, geografi, matematik, hufvudräkning, såvidt den utan både lärobok och läsebok meddelas, kan vara för alla barn gemensam. Men detta har sitt högst inskränkta mått; och derefter beteckna lärobok och läsebok två helt och hållet skilda kurser och undervisningsmetoder.

J. V. S.

30

12 FINSKA FÖRHÅLLANDEN OCH SVENSKA PRESSEN.

Litteraturblad n:o 5, maj 1861

Ingen bestrider mera i närvarande tid, att allmänna opinionen i Europa är en makt. Lika litet påstår någon, att icke under vanliga förhållanden allmänna opinionen uttalar sig genom pressen. Börjar man granska tidningarne en om en, kan man väl ofta anse föga skäl finnas att akta denna opinion. Men hvad man än om det ena eller andra bladet må tänka eller tala, de styrande såväl som de lydande sluta dock med att ur dem hemta sitt vetande om allmänna opinionen och att rätta sig derefter.

Naturligtvis är det de stora bladen, som rådfrågas och tros. Men å andra sidan skulle dessa de stora vara vanmäktiga opinionens organer, om de icke hade stöd i de hundratal små bladen. Intet af de förra skulle ega en enda dags förtroende, om dess åsichter och yttranden icke skulle upptagas af andra blad i alla länder och sålunda erkännas utgöra ett uttryck för den allmänna opinionen bland Europas folk.

Hvar och en känner, huru bristfälliga, osäkra, ofta vanställda berättelserna om de förhållanden äro, hvilka tidningspressen bedömer. Detta gäller isynnerhet förhållandena i de länder, som sjelfva sakna en fri press. Sådana hafva därför ingen rättighet att fordra, att, hvad i dem tilldrager sig, skall af den utländska pressen riktigt anföras och

blef första föreståndare för tryckeriet i Wiborg och dog 80 år gammal år 1737 i Pelkäne församling nära Tavastehus. Uppgiften härom har sitt särskilda intresse, emedan under stora ofreden, då tryckerierna voro förstörda, till bokbristens afhjelpande en högst märkvärdig Finsk ABC bok trycktes i Pelkäne med i träd skurna stilar. Ur den af Förf. lemnade utredning framgår det med all säkerhet, att denna sällsamma om tidens betryck och elände så sorgligt vittnande skrifs utgifvare varit samma Daniel Medelplan. Boken är tryckt 1719. Då han af Domkapitlet i Åbo begärde understöd för det vidtutseende företaget, svarades: att »man i önskeligare *conjuncturer* torde kunna skaffa honom någon belöning medelst frivilliga sammanskott». Sådant var den inhemska litteraturens skick för ett sekel tillbaka!

Den senare afhandlingen utgör fortsättning till ett 1858 af Förf. utgifvet »Första Stycke» i ämnet. Den innehåller först tillägg till, hvad i detta meddelas rörande Sigfrid Aron Forsius och de af honom utgifna almanackor. Men det egentliga föremålet för afhandlingen är en Henrik Mårtensson Chemnerus eller Kemner. Denne hittills obekante författare har från trycket utgifvit äfven 12 tabeller, framställande ett slags ständig almanacka, och upptages derföre här. Hans öfriga litterära verksamhet framstår i en politisk stridskrift, en oration »De artium liberalium præstantia» samt minnestal och predikningar, bland hvilka äfven en »Klagho-Predican» öfver Gustaf Adolph's död. Denna är tryckt i Dorpat, der Kemner då var kyrkoherde, efter att förut hafva tjenstgjort i Nöteborg och såsom krigsprest i Lifland. För Finne räknas han, emedan han tidigare skref sig: »Wiburgo-Carelius» och, såsom Förf. sökt visa, hans fader, hvilken var prest vid Finska församlingen i Stockholm, varit född eller åtminstone tidigare bosatt i Wiborg.

Vi vilja icke på minsta vis förneka det litterärhistoriska intresset och gagnet af dessa och dylika undersökningar. Men att de särskildt skulle angå den Finska litteraturhistorien, det våga vi ställa i fråga. Det blir blott ett fåfångt spjernande mot udden, om Finland vill tillägna sig alla de män, som från landet härstamma, men hvilka lefvat och verkat i Sverge eller i andra Svenska besittningar. Med t. ex. de krigare, som tjenat vid Finska regementen i Sverges krig förhåller sig något annorlunda. Men vill man bland Finlands minnesvärde män räkna de författare, som lefvat, skrifvit och tryckt utom eget land och på Svenska språket, plockar man blott ut en bit ur Sverges litteraturhistoria, der dessa män och skrifter likaså finnas förtecknade, der arten af deras litterära verksamhet kan af sammanhanget begripas och förtjensten af densamma uppskattas. Äfven med dem, som i Finland lefvat, lärt och verkat blir, då deras namn skola samlas i en Finsk litteraturhistoria, tyvärr förhållandet till väsentlig del detsamma: att nemligen deras litterära verksamhet kommer att stå lösryckt ur sitt sammanhang med den Svenska litterära utvecklingen. Men detta förhållande är ett nödtvång. Sådanes arbeten tillhöra dock Finland's bokpress och hafva utvilen blott inom Finland haft sina läsare – eller, om de egt sådan utmärkelse, bland vetenskapsidkare i flera länder. Sannt är, att Kemner skref, förrän ett boktryckeri i Finland fanns. Men troligen född, åtminstone uppfödd i Sverge, har han kanske aldrig sett Finland. Vill man återbörda de i Finland lefvande författare, som nödgats trycka i Sverge, må det så vara, ehuru härvid måste ankomma på skrifternas art. Så är det gifvet, att de i Stockholm och Riga tryckta tidigaste skrifterna på *Finska språket* och deras författare (eller öfversättare) höra Finlands litteraturhistoria till, såsom de också i Svenska litteraturhistorien icke hafva någon plats.

bedömas; endast att det vore önskligt, att den senare med afseende på sina källors osäkerhet skulle yttra sig med tillbörlig reservation. Men dylika fromma önskningar hyser man vanligen förgäfvets. Det må äfven medges, hvad allmänskunnigt är, att dels partisinnet dels beräkningen fyller pressen med uppsåtlig osanning. Men till dess och läsarens heder kan också tilläggas, att de bättre bladen främst sträfva till pålitlighet i uppgifter, och de bästa till fördomsfrihet i bedömandet. Det falska och osanna finner derföre alltid sin rättelse. Isynnerhet då det gäller större stater och viktigare världshändelser, gör sig sanningen snart nog gällande. Mindre lyckliga äro de ringare nationerna, hvilkas lif och öden icke eger det allmänt mensklige intresse, att någon större uppmärksamhet skulle egnas åt desamma. Till dessa ringaktade länder hör af naturliga skäl vårt kära fädernesland.

10

Det ringa, den utländska pressen haft att om Finland förmäla, har vanligen utgått från de Svenska bladen. Och bland dessa har egentligen blott ett, Aftonbladet, varit i utlandet kändt. Tyvärr har Svenskarnes och utlandets i allmänhet vetande om Finland på detta förhållande icke vunnit. Aftonbladet har aldrig varit en tidning af högre insigt och högre lyftning. Dess politiska ståndpunkt är den rena nyttans. Den är denna ståndpunkt gemensam för ett icke ringa antal människor, bland dem äfven mången högt bildad. Allmänt materielt välbefinnande är uttrycket för det ändamål, staten i deras ögon har att förverkliga. Blott derföre skall en fri statsförfattning finnas, kontroll öfver styrelsen, ministeransvarighet, tryckfrihet, handelsfrihet, skräfrihet o. s. v. – derföre också intellektuel bildning, nemligen hvad man kallar positivt vetande, ett vetande nemligen, som medför reel nytta och gagn för dess innehafvare. På allt sådant yrkas för folkets bästa; och dess bästa är, att hvar man må ega insigt och tillfälle att vinna det högsta möjliga välstånd. Det Svenska Aftonbladet har alltifrån sin uppkomst varit ett s. k. oppositionsblad. Det har stridt mot kungliga rådgifvare, som sökt förderfva land och rike, mot junkrar och prelater, hvilka haft samma onda uppsåt, nuförtiden mot börsaristokrater – allt samma andas barn. Äfven Carl Johan var i tiden för Aftonbladet en sådan riksförderfvarer. I samma anda har bladet dömt öfver utländska förhållanden. Öfverallt hafva folkfientliga makter hållit staternas roder – med undantag möjligen för republikerna.

20

30

Svenska Aftonbladet står naturligtvis i sina yrkanden icke ensamt bland den Europeiska pressen. Jemförelsevis få bildade förneka numera den allmänna giltigheten af sådana politiska och sociala former som de ofvan uppräknade. Ingen vill bestrida, att ett folks materiela välstånd är något önskvärdt; ganska få, att icke politisk och social frihet utgöra en lycka för ett folk i samma grad, det förmår gifva den bestånd. Men att friheten vore ett nödvändigt vilkor för det materiela välståndet, det har emot sig historiens vittnesbörd. Man kan inse, att vid en gifven tidpunkt i ett folks historia välstånd icke kan finnas utan en fri samhällsförfattning; men obestridligt är, att det funnits och finnes friheten förutan, likasom att å andra sidan pauperismen kan vara vidt utbredd jemväl i fria stater. Hela betraktelsesättet är derföre lika falskt, som inskränkt och lågt. Samhällsfriheten har i sig sitt värde såsom formen för ett kultiveradt folks världshistoriska verksamhet. Ett jemnare spriddt välstånd är likaså en allmänare spridd bildnings frukt. Men bådadera skulle vara värdelösa, om de icke skulle gifva det folk, som åtnjuter bådas lycka, förmåga att lefva och verka för menskligheten.

40

50

När nu världshändelserna bedömas från den materialistiska stånd-

punkt, som varit Aftonbladets, uppdragas och mätas de alla på den engång gifna lästen. Det erkännes aldrig, att ett folk sjelf bär ansvaret för sin styrelse och sina institutioner. När dessa icke hafva den grad af frihet, som begäres, ligger alltid felet hos regenterna eller ministrarne, eller hos en byråkrati, hos junkrar, prelater, börsaristokrater o. s. v. Dessa hafva en förunderlig makt att styra verlden, om hvilken makt ingen kan säga, hvarifrån den kommer eller hvari den består. Kan det icke förnekas, att en styrelseform, som icke motsvarar receptet, af folket uppbäres, så är detta genom de styrandes konster förslafvadt, försoffadt o. s. v. Någon tanke derpå, att historien är nationernas, icke individernas verk, röjes sällan.

Ur en sådan synpunkt har Aftonbladet redan i decennier relaterat om och bedömt äfven Finlands förhållanden. Relationerna hafva varit den blandning af dikt och sanning, vi alla känna. För lusten att vanställa kan man anse en viss Svensk nationalfäfänga hafva legat till grund. Det vore icke väl, om något i Finland varit väl, sedan föreningen med Sverge upphörde. Vi vilja icke betvifla det, att icke äfven välvilja för de fordna Finska bröderna kunnat medverka. Men förvändt har då denna välvilja vanligen yttrat sig. Den skulle då varit desto varmare, ju svartare Aftonbladet förmått afmåla tillståndet i detta land. Någon aning derom, att dessa skildringar äro nedsättande för det folk, de röra, synes aldrig hafva uppstått hos bladets ledare. Tyvärr finnas i alla länder dem, som icke förstå, att en eländig styrelse, usla institutioner m. m. vanära det folk, hos hvilket denna uselhet råder, och mest vanäras de individer af folket, som säga sig klarast inse eländet och vanligen äfven botemedlen deremot, men sjelfva äro odugliga att verkligen sätta det bättre i det dåligas ställe.

Man har vid ett sådant förhållande föga anledning att förvånas deröfver, att Aftonbladet stått i spetsen för allt det nedsättande, som Svenska pressen haft att förmåla om »Fennomanin». Först på senaste tid har en annan opinion, utgången från Upsala universitet, börjat att i Sverge vinna utrymme. För första gången, vi bekänna det, se vi dock en Svensk *tidning* yttra ett förnuftigt ord i frågan. Yttrandet är ett Götheborgsblads och finnes aftryckt i Dagligt Allehanda, der vi läsit detsamma. Här erkännes, att det fortgående arbetet för Finska språkets höjande till litteraturens och det officiela språket i landet varit nödvändigt för Finska folkets höjande till nationelt medvetande. Författaren inser, att den högre bildade delen af folket står maktlös, så länge den genom sitt språk är isolerad från massan. Han gläder sig öfver den allt mera vaknande allmänandan i Finland, och anser med rätta detta vara en frukt af sagde sträfvande. Och detta är mera, än hvad mången inom Finland ännu mäktar begripa. Man kan taga för afgjordt, att de lärdomar, samtidens tilldragelser medfört, bidragit till en sådan för den Svenska pressen ny insigt. Synpunkten, ur hvilken frågan i den återopade artikeln uppfattas, är väl mera uteslutande politisk. Man saknar deri ännu en klar uppfattning deraf, att ett folk, som i vetande och sed icke representerar någon egendomlig form af den allmänt mänskliga bildningen, endast till namnet utgör en nation. Skulle artikelns författare tillsett, hvilka nationaliteter, som i Europas allmänna opinion åtnjuta ett erkännande, och hvilkas nationela tillvaro gynnas icke blott af denna opinion utan äfven af den Europeiska politiken, hade han lätt kunnat öfvertyga sig härom.

Emedan Dagligt Allehanda funnit skäl att aftrycka här ifrågavarande artikel, kan man anse, att äfven detta blad gillar de i densamma uttalade åsigtorna rörande Finlands förhållanden. Man måste lifligt

önska, att Svenska pressen måtte fortfarande i sådan anda yttra sig öfver desamma. Skulle denna press alltid funnit det mödan värdt, att bevisa sitt deltagande för Finland genom att framhålla allt det, som vittnar om ett framåtskridande i detta land under senaste halfsekels lopp, mätande dess värde efter förhållandenas svårighet, skulle den gjort sig förtjent af hvarje Finnes tacksamhet. De Svenska bladen hade då äfven kunnat för den läsande allmänheten här i Finland ersätta något af, hvad genom förhållandenas tvång måste brista i den inhemska tidningslitteraturen. Visserligen hade en sådan behandling af frågorna hos författarna erfordrat någon varmare tillgifvenhet för Finlands befolkning och dess öden, så varm, att den föranledt till studium och forskning, för att vinna verklig kännedom om landets förhållanden. Man har med förvåning sett Svenska blad häri så okunniga, att de tala om ukaser, om Ryska regeringens påbud o. s. v. såsom gällande för Finland. I Aftonbladets äldre stil voro icke ens Sibirien och knutpiskan fremmande för artiklar rörande detta land. Det är, som sagdt, nästan uteslutande nämnda blad, som tidigare hade något att härifrån förmåla. Dess utlåtanden hafva hvilat på den förvända uppfattningen, att Finland's styrelse icke är Finska folkets. Och det är likväl icke i någon gren af densamma, om man undantager befälet öfver krigsmakten, der icke Finske män varit och äro Monarkens rådgifvare. Alla Finland rörande författningar utfärdas af Finlands Senat antingen blott i Kejsarens namn eller, i frågor, hvilka Senaten icke ensam eger afgöra; utan i hvilka den endast af monarken höres, enligt Hans Majestäts eget beslut. Om under en viss period en och annan administrativ åtgärd vidtagits utan Senatens hörande, utgjorde detta en afvikelse från den vanliga ordningen. På dessa undantag när bör alltså under anförda förhållanden det goda så väl som det tadel underkastade, som under dessa femtie år i Finland skett, tillräknas Finska folket sjelft. Och öfverhufvud: ett folks belägenhet, den må vara hvilken som helst, är dess eget verk. Åran eller nesan deraf återfaller inför historiens domstol på ingen annan. När nu den Svenska pressens skildringar från Finland hufvudsakligen gått derpå ut, att öfvertyga Svenska allmänheten om det förtryck och det slafveri, hvarunder vi här i Finland sucka, har den i sjelfva verket endast arbetat på att göra Finska folket föraktadt. Hvad hjälper det att tillägga: sinnesstämningen i landet är dock sådan eller sådan. Det är icke genom sin sinnesstämning, utan genom sina handlingar ett folk tillhör historien. Det medlidande, en sådan skildring af tänkesättet kan väcka, gränsar så nära till föraktet, att hvarje folk måste önska att vara för detsamma förskonadt.

Man skall kanske från Svenska pressens sida fråga oss: hvad är att göra? Vi svara: att tillse, om icke Finlands närvarande belägenhet erbjuder något, som kan göra Finska folket förtjent af Europas bildade nationers aktning. Redan det, att landet eger sin egen statsförfattning, sin egen styrelse, sina egna finanser, att hvarje dess invånare kallar sig och är »Finsk undersåte», utgör i Finland's ställning ett icke ringa verk. Något annat folk, än Finska folket sjelft, har icke förhulpit detsamma härtill. Om det erkännes, att här i detta land fortgått ett jemnt arbete för nationalmedvetandets befastande, och att detta nationalmedvetande bevisat och bevisar sin tillvaro i lagstiftningen, i förvaltningen, i undervisningsväsendet, i litteraturen, så synes äfven detta icke oförtjent af andra nationers gillande.

Det är icke svårt att inse, huru mycket den Svenska pressen skulle gagnat vårt land om den sålunda behagat skänka Finska folkets

sträfvanden sitt bifall. En nations rätt sträcker sig väl aldrig längre än dess makt. Men makten utgöres icke blott af den materiela styrkan. Äfven bildningen är en makt, isynnerhet i närvarande tid. Den är en makt äfven derigenom, att den förbinder en nation med den öfriga bildade menskligheten och gör den af denna erkänd såsom den tillhörande. Bland de många anmärkningar i särskilda tidningar, vi af brist på håg och tid lemnat obesvarade, erinra vi oss en Insändares i Åbo Underrättelser. Vi hade talat om Engelsmännens förhållande till Ostindien och yttrat, att deras maktställning i detta land grundade sig på civilisationens rätt – eller något dylikt. Sagde Insändare frågade oss, om icke hvarje folk, äfven det Finska, på samma grund vore hemfallet åt underkufvandet.¹ Svaret är enkelt. Det är i det nyss anförda gifvet. Utom den makt, civilisationen direkt ger det folk, som är i besittning deraf, uppehålles det äfven derigenom att dess civilisation som sådan af andra folk erkännes. Det får genom detta erkännande en rätt att vara till för den allmänt menskliga bildningens skuld, såsom en representant af denna; och denna rätt är en makt. Man kan visst säga: hvarje folkstam *kan* blifva en representant deraf; men man talar då blott om möjligheten af denna rätt och denna makt, icke om något som verkliga finnes till.

Kanske frågar man oss vidare: skall den Svenska pressen icke tadla det i de Finska förhållandena tadelvärda? Att begära ett sådant privilegium för Finland, kan icke falla oss in. Men då måttstocken för kritiken är blott den redan anförda lästen, kan den icke blifva annat än skef. Vi hafva här i Finland nog medvetande af, hvad oss brister i politiska institutioner. Men vi hafva också insigt i, hvad som för oss för det närvarande ligger inom möjlighetens gräns. Det vore icke underligt, om man här stundom med ett medlidsamt småleende skulle läsa, hvad en Stockholms publicist i all frihet och ro om våra förhållanden skrifver. Man kunde önska hans tapperhet profvet af helst några månaders publicistisk verksamhet i detta land. Och hvad här gäller för publicisten, gäller äfven i mer eller mindre grad för hvar och en, som verkar för det allmänna. Det har sig icke så lätt för ett så ringa folk som det Finska, att ur seklers beroende och underdånighet höja sig till en erkänd ställning som nation. Vi behöfva icke erinra, huru mycket både ringheten och svårigheterna tilltaga, der ett sådant folk är förenadt med ett af världens mäktigaste riken. Den flygtigaste blick borde lära, att det är underbarare, att Finland besitter några politiska berättiganden, än att dessa jemförda med t. ex. Sveriges äro ringa.

Äfven senaste tilldragelser i Finland hafva af den Svenska pressen erfarit samma ensidiga uppskattning som många föregående. Man bör känna, huru såväl det politiska medvetandet som garantierna för landets politiska ställning efterhand utvecklats sig, för att rätt uppskatta det närvarande. Det är i båda afseenden tillräckligt att nämna, att i fredstraktaten Finland afträdde såsom en för framtiden med Ryska riket förenad provins, och att denna ännu i en 1859 af en kännare af landets lagar utgifven skrift förklaras vara landets ställning. Från sagde början, som långtifrån innehåller ett löfte om landets nuvarande statsform, har denna utvecklats sig. Garantierna äro monarkernas ord och försäkringar. Såsom de otvunget blifvit afgifna, så förutsätter och måste hvarje Finne förutsätta, att de icke skola återtagas. Hvad särskildt angår Landtdagen, är det förlitandet till Finland's nu regerande Storfurstes ädla rättvisa, som gjort det möjligt, att behovet af

¹ Vi erinra oss icke noggrannare ordalagen.

dess tillgöranden för de andliga och materiela intressenas utveckling kunnat af landets högsta auktoriteter framställas. Att dessa framställningar varit ett uttryck af den allmänna öfvertygelsen i landet, kan icke betvivlas. Men man kan här af äfven sluta, att allmänna öfvertygelsen härutinnan icke tidigare egt den fasthet, att den förmått uppgå mot omständigheternas hindrande tvång.

När derföre Senaten år 1859 fick mottaga en Kejsarlig befallning att uppgifva, hvilka ärender, som främst fordrade en af landtståndernas medverkan beroende handläggning, hade vid denna tidpunkt i sjelfva verket ingen kunnat vänta att se landets förhoppningar ens så till vida närma sig sitt förverkligande. I en för fäderneslandet vigtig angelägenhet är det lätt förklarligt, att man nu skulle föreställa sig denna verklighet så nära som möjligt. Emellertid är det känt, att ifrågavarande uppgifter först vid innevarande års början hunnit förfullständiga; och i sjelfva verket torde vid sagde tidpunkt ingen individ i landet funnits, som ens med någon reda kunnat angifva, hvilka de mest trängande föremål för landtdags handläggning äro. Men det är ännu en annan sak, att hafva ärenderna verkligt förberedda att föreläggas en landtdag, isynnerhet som ändringar i landets civil- och kriminallag utgöra en icke ringa del af de blifvande föremålen för dess öfverläggningar. Huru snart ärender af denna art kunde verkligen föreläggas ständerna, är icke lätt att gissa. Vi kunna också icke ingå på något resonnement öfver arten af de intressen, som enligt Nådiga Manifestet af den 10 April d. å. äfven eljest föranledt uppskof med landtdagens sammankallande. Det är för Europa kunnigt, att Finlands angelägenheter väga ganska litet i bredd med de verldsviktiga frågor, hvilkas lösning för närvarande sysselsätta dess Monarks omtanke. Med det är för Finland ett ord att taga vara på, att Monarkens löfte om landtdags sammankallande i detta Manifest första gången för Finlands folk uttalas. Denna glädjande försäkran bevisar ensamt den, att äfven i politiskt hänseende i Finland en utveckling föregått, och att denna gjort sig erkänd genom annat, än toma sinnesstämningar och förmenanden.

Det utskott af de fyra ståndens deputerade, som genom samma Manifest är kalladt att sammanträda i Januari 1862 har enligt afgifven förklaring i Kejsarliga Reskriptet af den 24 April till hufvudsaklig uppgift, att medverka till de blifvande landtdagsärendernas förberedande, genom att afgifva förslag till de propositioner, som komma att ständerna föreläggas. Utskottets förhandlingar skola offentliggöras. Man vet att personer blifvit utsedda, som i utlandet skola lära sig stenografi, för att såsom stenografer vid sammankomsterna tjänstgöra. Naturligtvis måste äfven öfverläggningsämnen publiceras så lång tid före utskottets sammanträdande, som möjligtvis ske kan, om icke öfverläggningarna skola förlora i gagn. Ty det kan i detta land mindre än annorstädes väntas, att en sammankallad rådplägande församling skall utan all förberedelse vara i stånd att yttra sig öfver allmänna angelägenheter. Endast genom en föregående offentlig diskussion i tryckskrifter kan en sådan förberedelse vinnas. Då bör man också af utskottets öfverläggningar hoppas det bästa för frågornas upplysande.

Besinnar man, huru stort antalet af nödiga lagreformer måste vara i ett land, der lagstiftningen i de viktigaste delar stått stilla i ett halft sekel, och detta ett halfsekel, som i Europas stater öfverhufvud varit utmärkt genom en total omskapning af lagar och institutioner; betänker man vidare, huru föga upplyst det allmänna medvetandet är, angående hvad som skall sättas i det föråldrades ställe, måste väl hvar

och en tänkande önska, att alla frågor, som engång komma att underkastas landtdags pröfning, derförinnan må så mångsidigt som möjligt diskuteras och utredas. Ett par år äro i ett folks lif ett ringa ögonblick; och det ligger föga vigt derpå, om en behöflig lagreform sker något år förr eller senare. Men det är af stor vigt, att, när reformen göras, den verkligen må motsvara folkets behof och icke vara af den art, att några års erfarenhet bevisar dess förkastlighet.

10 Vi skulle tro, att Svenska pressen äfven i denna fråga kunnat uppträda i en annan anda, än hvad som skett. Det galler äfven häri som i mycket annat för Finland att åtnöja sig med det möjliga, att taga vara på hvarje framsteg äfven det minsta. Vår tanke är: man bör sträfva dertill, att göra utskottets verksamhet för landet så gagnelig som möjligt. Och första vilkoret härför är, att institutionen med förtroende omfattas. Vi upprepa det: de lagreformer, som af behofvet påkallas, äro åtminstone till stor del så djupt ingripande och af så omfattande art, att utarbetandet af förslag till desamma fordrar sin tid, och den icke ringa, äfven under den mest insigtsfulla handläggning. Afgörandet öfver desamma skall väl vara ett uttryck af den allmänna öfvertygelsen; 20 men hvilken denna i hvarje fall är, torde för närvarande ingen kunna åtaga sig att attestera. Sanna förhållandet är, att en allmän öfvertygelse finnes om olämpligheten af ett antal föråldrade lagar, men ingen allmän öfvertygelse om, hvad som bör sättas i deras ställe. Ja till och med antalet af individer, hvilka i den ena eller andra frågan hafva en afgjord och på noggrann pröfning grundad åsigt af, hvad som bör göras, torde lätt kunna räknas. Sådant är en nödvändig företeelse hos ett folk, som, man kan gerna säga, snart ett sekel sett alla lagstiftnings-ärenden öfverlemnade åt styrelsen, och som nära nog *aldrig* i en representantförsamling sjelfständigt vårdat sina allmänna angelägenheter. Mellan 1789 och 1809 hade nemligen de Svenska riksdagarna 30 föga att betyda, och då Finland i riksdagarne deltog endast som en provins bland öfriga, dertill såsom en af de i bildning tillbakastående, är det lätt förklarligt, att ganska få af Finlands representanter någonsin vid dem intog någon ledande plats. De få landskapsdagar, som i Finland hållits, ligga långt tillbaka i tiden. Borgå landtdag är den enda, som sett åtminstone en större del af Finlands representanter församlade, och då, för att för första och härtills enda gången öfverlägga om Finlands angelägenheter. Man kan väl finna, att hos den tidens män ännu fanns någon allmänanda kvar från frihetstidens riksdagar. Men sitt värde för Finlands historia har denna landtdag mera genom sin 40 blotta tillvaro, än genom hvad den uträttade.

Man har i Sverige, med en helt annan konstitution och under åtnjutande af en obegränsad tryckfrihet, haft tillfälle att pröfva, hvilken fortgång reformerna hafva under den fortfarande ständsrepresentationen. Det är lätt att i betraktande af alla ofvan antydda förhållanden förställa sig, huru en första landtdag här i Finland komme att gestalta sig. Man måste då medgifva, att det finnes goda skäl för deras åsigt, som under erkännande af det ytterliga behofvet af reformer i vår lagstiftning likväl betviflat, att en landtdag verkligen skulle till landets båtnad förmå genomföra dem. Också kan väl ingen af 50 en första landtdags sammanträdande vänta stora resultat. Första vilkoret för en nyttig verksamhet är, att veta, hvad man vill; det andra, att hafva klar insigt i medlen för det eftersträfvades förverkligande. Och vi torde icke sagt för mycket, då vi påstått, att allmänna medvetandet både i ena och andra afseendet ännu är ganska osäkert och sväfvande. Hvad som galler om en landtdag, måste delvis gälla

äfvén om det blifvande utskottet. Men för det första inskränker sig dettas uppgift endast till förslag, hvilka således för en blifvande landtdag icke äro bindande. Och för det andra kan det anses för en stor fördel, att utskottet kommer att öfverlägga och votera icke ståndsvís utan samfäldt och per capita. När dess öfverläggningar och beslut blifvit offentliggjorda och komma att utgöra ett allmänt diskussionsämne, då skall utan tvifvel äfvén det allmänna medvetandet i hithörande frågor blifva ett annat, än hvad det i närvarande stund är, och, vi hoppas det, äfvén med den tunga ståndsrepresentationen skola fruktbara reformer kunna motses.

10

Vi hafva i det öfvanstående velat uttala en öfvertygelse, som enligt vår tanke af hvarje sann fosterlandsvän i hvarje land borde omfattas, nemligen den: att fäderneslandets välfärd främjas derigenom, att de faktiska förhållandena begagnas till allt det goda, de medgifva, icke derigenom, att man lättsinnigt förkastar hvarje utväg till en sådan verksamhet, emedan den icke motsvarar önskningarne, i stället åtnöjande sig med en tom kritik. Det senare är visserligen det lättare; ty dertill fordras hvarken insigt eller ansträngning. I öfrigt hoppas vi, att denna artikel skall, såsom nyss sades om Borgå landtdag, försvara sin plats redan derigenom, att den är till. Och med tanken härpå, äro vi skyldiga, att betyga den Svenska pressens ledare vår tacksamhet.

20

J. V. S.

13 INHEMSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 5, maj 1861

KRISTLIG DOGMATIK AF AXEL FREDR. GRANFELT. H:FORS 1861.

30

Redan arbetets titel lärer, att det utgör en ovanlig företeelse icke blott inom den inhemska litteraturen, utan äfvén i den på Svenska språket skrifna öfverhufvud.

Det är ett arbete af mycken möda och mycken begrundning äfvén som af mycken sann kärlek för sak. Författarens tidigare skrifter, som äro allmänt kända och lästa, gifva tillräckligt tillkänna, hvilken hans dogmatiska ståndpunkt är. Han har sjelf ytterligare redogjort för densamma i föratalet till detta arbete, betecknande den såsom förmedlingens, »förmedlingsteologins.» Uttrycket afser försonandet af stridiga åsigter i samtidens teologiska vetande. I grunden torde det kunna fattas beteckna en förmedling mellan förnuft och auktoritetstro, d. ä. i vetenskapen: mellan rationalism eller spekulation på ena sidan, ortodoxin på den andra.

40

Om en sådan ståndpunkt är hållbar, vilja vi icke söka närmare utlägga. Vår åsigt är visserligen, att den för den vetenskapliga bevisningen icke ger fasthet. Historien har sin bevisning; men den grundar sig alltid på »visum, repertum», och den kan därför icke gälla för något, som står utom eller öfver de mänskliga tingens ordning. På dess fält är deras utsago, som sett och hört, bevisande, och den utgör för dem, hvilka icke sett och hört, en auktoritet, såvida den nemligen icke innehåller något stridande mot allmän mänsklig erfarenhet. Spekulationens uppgift åter må man gerna med Förf. anse vara den, att begripa det historiskt gifna, uppfatta dess förnuftiga sammanhang. Men den har då sin bevisning endast i detta sammanhang, och för densamma gäller ingen auktoritet. Vill man för sammanhangets utredande än

50